

Naloga »Analiza stanja travniškega postavneža (*Euphydryas aurinia*) na izbranih travnikih na območju Natura 2000 Goričko v 2019« je nastala v okviru projekta »Vzdrževanje kmetijske krajine za ptice in metulje na Goričkem«, ki ga sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj.

Analiza stanja travniškega postavneža (*Euphydryas aurinia*) na izbranih travnikih na območju Natura 2000 Goričko v 2019

tretje delno poročilo

CKFF
CENTER ZA KARTOGRAFIJO
FAVNE IN FLORE

Miklavž na Dravskem polju
oktober 2019

Analiza stanja travniškega postavneža (*Euphydryas aurinia*) na izbranih travnikih na območju Natura 2000 Goričko v 2019

tretje delno poročilo

Naročnik: Javni zavod Krajevski park Goričko
Grad 191
SI-9264 Grad

Številka pogodbe: NMV 2/2018-LG

Izvajalec: Center za kartografijo favne in flore
Antoličičeva 1
SI-2204 Miklavž na Dravskem polju

Vodja projekta: Barbara Zakšek, univ. dipl. biol.

Datum:
25. 10. 2019
(dopolnjeno: 29. 11. 2019)

Center za kartografijo favne in flore

Direktor
Marijan Govedič

SEZNAM DELOVNE SKUPINE

Center za kartografijo favne in flore Antoličičeva 1, SI-2204 Miklavž na Dravskem polju

Barbara Zakšek, univ. dipl. biol. – terensko delo, poročilo

Nika Kogovšek, univ. dipl. biol. – terensko delo, poročilo

Kaja Vukotić, dipl. varst. biol. – terensko delo

Ali Šalamun, univ. dipl. biol. – kartografija

Priporočen način citiranja:

Zakšek, B., N. Kogovšek & K. Vukotić, 2019. *Analiza stanja travniškega postavneža (Euphydryas aurinia) na izbranih travnikih na območju Natura 2000 Goričko v 2019*. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 11 str., digitalne priloge. [Naročnik: Javni zavod Krajski park Goričko, Grad].

Sestavni del poročila so digitalni podatki v ESRI Shape (shp) obliki.

KAZALO

KAZALO SLIK	3
1. UVOD	4
2. METODE DE LA	5
3. REZULTATI IN DISKUSIJA	6
3.1. Predlogi za nadaljnje upravljanje	9
4. VIRI	10
5. PRILOGE	11
Priloga 1: Lokacije gnezd gosenic.....	11

KAZALO SLIK

Slika 1: Lokacije gnezd gosenic travniškega postavneža (<i>Euphydryas aurinia</i>) na območju naravne vrednote <i>Motvarjevci (ekstenzivni travniki 1)</i> v letu 2019.	7
Slika 2: Lokacije gnezd gosenic travniškega postavneža (<i>Euphydryas aurinia</i>) na območju naravne vrednote <i>Motvarjevci (ekstenzivni travniki 1)</i> v letu 2018 in 2019.	7
Slika 3: Označena gnezda gosenic travniškega postavneža (<i>Euphydryas aurinia</i>) na območju naravne vrednote <i>Motvarjevci (ekstenzivni travniki 1)</i> (foto: Barbara Zakšek, 21. 8. 2019).....	8
Slika 4: Gnezdo gosenic travniškega postavneža (<i>Euphydryas aurinia</i>) na hranilni rastlini gosenic, travniški izjevki (<i>Succisa pratensis</i>), (levo) in gosenice v gnezdu (desno) (foto: Barbara Zakšek, 21. 8. 2019).....	8

1. UVOD

Predstavljamo stanje populacije travniškega postavneža (*Euphydryas aurinia*) na izbranih travnikih na območju Natura 2000 Goričko v letu 2019.

V letu 2018 je bila na podlagi prisotnosti gnezd gosenic opravljena prva ocena stanja populacije travniškega postavneža na izbranih travnikih na območju Natura 2000 Goričko (Zakšek & Kogovšek 2018). Gnezda gosenic travniškega postavneža smo našli samo na eni lokaciji in sicer na območju naravne vrednote *Motvarjevci (ekstenzivni travniki 1)*. V letu 2019 smo opravili pregled prisotnosti odraslih osebkov travniškega postavneža na do sedaj znanih lokacijah in na dodatnih lokacijah, kjer se hranilna rastlina gosenic, travniška izjevka (*Succisa pratensis*), pojavlja v večjih gostotah (Zakšek & Kogovšek 2019). Tudi tekom terenskega dela v letu 2019 smo travniške postavneže opazili samo na območju naravne vrednote *Motvarjevci (ekstenzivni travniki 1)*, kjer smo z metodo lova in ponovnega ulova velikost populacije ocenili na 741 (95 % interval zaupanja 438–981) osebkov (Zakšek & Kogovšek 2019).

Namen našega dela je bil na območju naravne vrednote *Motvarjevci (ekstenzivni travniki 1)* popisati gnezda gosenic v poznem poletju 2019 in tudi na ta način preveriti stanje populacije na tem območju v primerjavi z letom 2018 ter preveriti stanje hranilne rastline gosenic travniške izjevke (*Succisa pratensis*). Z določitvijo lokacij gnezd, lahko tudi natančno predlagamo dele parcel, ki naj se jih ne pokosi.

2. METODE DELA

Gnezda gosenic travniškega postavneža smo na območju naravne vrednote *Motvarjevci (ekstenzivni travniki 1)* popisovali trije popisovalci 21. in 23. avgusta 2019 ter tako skupno opravili šest terenskih dni. Natančno smo pregledali celotno območje naravne vrednote pri čemer smo iskali hranilno rastlino gosenic, travniško izjevko. Pri vseh opaženih travniških izjevkah (tako cvetočih, kot necvetočih) smo podrobneje pregledali listno rozeto in okolico same rastline pri tleh. Gosenice travniškega postavneža si namreč lahko naredijo gnezdo tudi na drugih rastlinah v neposredni bližini hranilne rastline. Vendar za določitev vrste ne zadostuje samo najdeno gnezdo, saj tudi druge vrste tvorijo podobna gnezda in zato je treba videti tudi gosenice, ki so v gnezdu. Zato smo po potrebi, če gosenic nismo opazili izven gnezda, gnezdo nekoliko odprli, tako da smo lahko videli gosenice in se prepričali, da pripadajo travniškemu postavnežu, nadalje pa gosenic nismo vznemirjali (slika 4). Vsako najdeno gnezdo smo zabeležili in s pomočjo GPS naprave odčitali njegove koordinate. Vsa gnezda gosenic smo tudi označili s približno 1,5 m visokimi količki (slika 3), ki nam jih je priskrbel naročnik in smo jih namestili v zemljo v neposredni bližini gnezda. Gnezda smo s količki označili z namenom točne označitve mikrolokacij larvalnih habitatov, da bi se jim izvajalec košnje ob pozno poletni ali jesenski košnji lahko izognil.

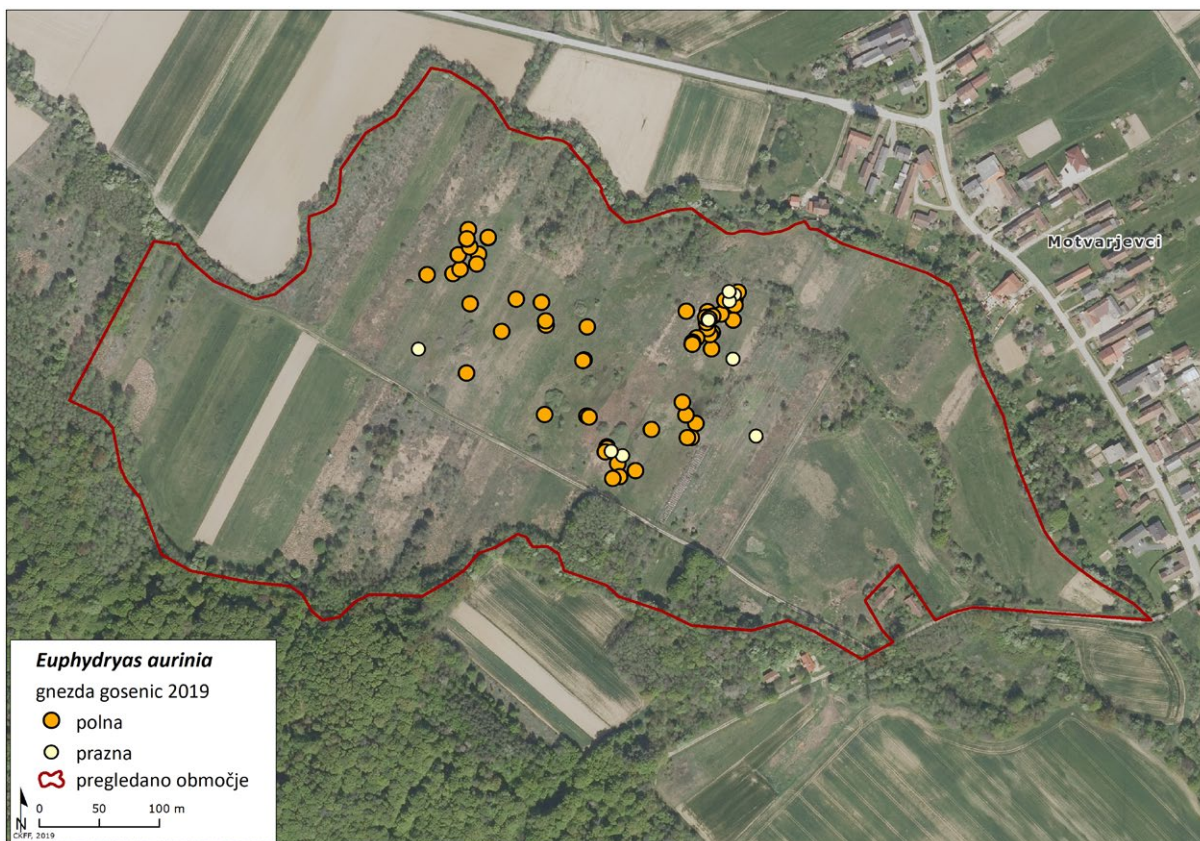
Terensko delo je bilo opravljeno v skladu z dovoljenjem Agencije RS za okolje številka 35601-5/2010-6.

3. REZULTATI IN DISKUSIJA

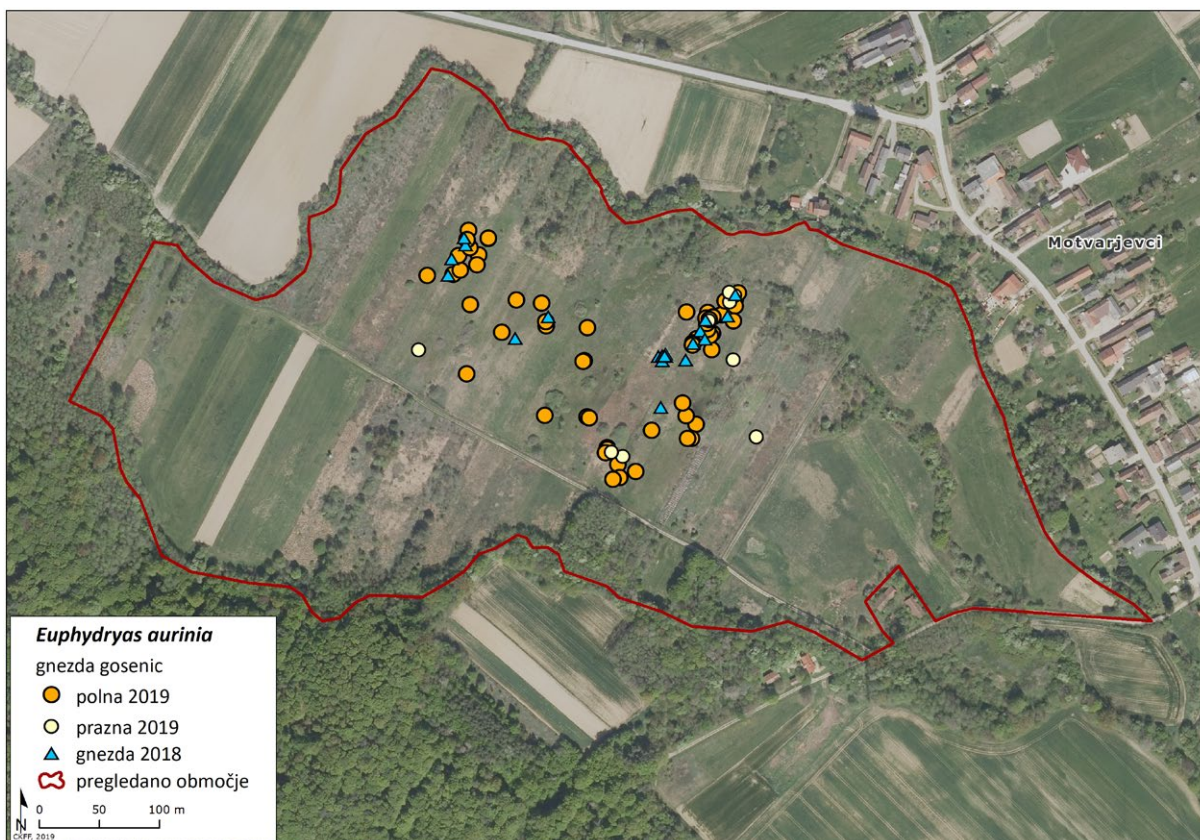
Skupno smo na območju naravne vrednote *Motvarjevci (ekstenzivni travniki 1)* zabeležili 59 gnezd z gosenicami ter 9 praznih gnezd, ki so jih gosenice morda že zapustile in se preselile v drugo gnezdo ali pa so gnezda iz neznanega razloga propadla in so verjetno pripadala travniškemu postavnežu (slika 1). Vsa gnezda so bila, podobno kot v letu 2018, najdena severno od kolovoza, ki poteka po spodnji polovici NV v smeri JV-SZ (slika 2). V letošnjem letu je bilo najdenih 3,5× več gnezd gosenic kot v letu 2018. Na tem delu naravne vrednote je travniške izjevke veliko in zagotovo ni omejujoč dejavnik za pojavljanje travniškega postavneža. Bolj natančen popis gostot hranilnih rastlin pa bomo izvedli v prihodnjih dveh letih projekta. Sklepamo, da je za ohranitev travniškega postavneža na tem območju glaven dejavnik način upravljanja, predvsem režim košnje.

Iz dvoletnega vzorčenja težko sklepamo ali je razlika v številu gnezd gosenic posledica medletnih nihanj ali odraz košnje prilagojene travniškemu postavnežu v letih 2018 in 2019. V tem letu se je namreč na podlagi rezultatov popisov že prilagodilo košnjo, tako da so deli, na katerih so bila prisotna gnezda gosenic, čez zimo ostali nepokošeni. Spremljanje stanja v naslednjih letih bo lahko dalo bolj zanesljiv odgovor, kakšno je stanje populacije in ali je povečano število gnezd res posledica prilagojene košnje.

Enako kot v letu 2018, zaključujemo, da so travniki na naravni vrednoti *Motvarjevci (ekstenzivni travniki 1)*, oziroma njihovi deli, na katerih smo našli gnezda gosenic, ključni za preživetje travniškega postavneža na tem območju in tudi na celotnem območju Natura 2000 Goričko.

Slika 1: Lokacije gnezd gosenic travniškega postavneža (*Euphydryas aurinia*) na območju naravne vrednote Motvarjevci (ekstenzivni travniki 1) v letu 2019.

Slika 2: Lokacije gnezd gosenic travniškega postavneža (*Euphydryas aurinia*) na območju naravne vrednote Motvarjevci (ekstenzivni travniki 1) v letu 2018 in 2019.

Slika 3: Označena gnezda gosenic travniškega postavneža (*Euphydryas aurinia*) na območju naravne vrednote *Motvarjevci (ekstenzivni travniki 1)* (foto: Barbara Zakšek, 21. 8. 2019).

Slika 4: Gnezdo gosenic travniškega postavneža (*Euphydryas aurinia*) na hranilni rastlini gosenic, travniški izjevki (*Succisa pratensis*), (levo) in gosenice v gnezdu (desno) (foto: Barbara Zakšek, 21. 8. 2019).

3.1. Predlogi za nadaljnje upravljanje

V letu 2020 je predvideno nadaljevanje spremljanja stanja na območju naravne vrednote *Motvarjevci (ekstenzivni travniki 1)*, zato tukaj podajamo smernice za upravljanje travnikov z najdenimi/označenimi gnezdi travniškega postavneža za jesen 2019 in zimo 2019/2020 ter pomlad in poletje 2020.

Predlagamo enak režim košnje kot v predlogu leta 2018 (Zakšek & Kogovšek 2018, glej spodaj). Predvsem je pomembno, da se mikrolokacije, kjer smo označili gnezda gosenic travniškega postavneža, ne pokosi do maja 2020. S tem bo omogočen nemoten razvoj gosenic.

V nadaljevanju še enkrat podajamo predlog upravljanja za območje naravne vrednote *Motvarjevci (ekstenzivni travniki 1)* iz Zakšek & Kogovšek (2018):

- i) Najbolj zanesljivo sredstvo za ohranjanje populacij travniškega postavneža ohranjanje lokalnega tradicionalnega načina gospodarjenja, kar priporočajo za travniškega postavneža na Češkem tudi Konvicka in sod. (2003), kjer vrsta živi na podobnih habitatih kot na Goričkem. Zato se mora pri lastnikih oz. upravljalcih travnikov, kjer so bila najdena gnezda oz. hranilna rastlina, nujno natančno pozanimati o njihovem načinu dosedanjega gospodarjenja. Brez tega koraka so žal vsi ostali predlagani ukrepi le najboljše skepanje, ki pa bodo brez poznavanja lokalnih (zgodovinskih) praks morda preveč poenostavljeni.
- ii) Kljub zgornjemu pomisleku pa predlagamo nekaj aktivnih ukrepov, saj se območje vedno bolj zarašča, tako z invazivnimi (zlata rozga) kot lesnimi rastlinskimi vrstami. Zato se stanje vrste slabša tako na tem območju kot celotnem Goričkem. Zato je prva in bistvena usmeritev usmeritev da naj se:
 - 80 % travniških površin območja NV Motvarjevci vsaj enkrat letno pokosi, vendar je izrednega pomena da:
 - se košnja izvede mozaično: na travnikih se puščajo nepokošeni robovi, kjer je največja gostota travniške izjevke; najbolj primeren čas košnje na travnikih na katerih se pojavlja travniški postavnež je v času pojavljanja odraslih osebkov (Konvicka in sod. 2003), kar je na Goričkem v maju;
 - Ob tem je nujno da se:
 - večkrat na leto (4-5 krat) pokosi dele, ki se močno zaraščajo z zlato rozgo (zaraščajoči deli južno od poljske poti znotraj NV Motvarjevci in deli severno od poljske poti, ki so popolnoma preraščeni z zlato rozgo) da se omeji razraščanje te rastline in se ponovno vzpostavijo travniki (glej Govedič in sod. 2012);
 - zaradi varstva gosenic, gnezd in rozet travniške izjevke (povsod, kjer je travniška izjevka prisotna) košnja izvaja na višini vsaj 10–15 cm nad tlemi.

Za leto 2019 tako svetujemo, da se delov travnikov, kjer smo opazili gnezda gosenic travniškega postavneža sploh ne pokosi. Travnike okrog gnezd naj se mozaično pokosi še jeseni 2019 ali do junija 2020, predvsem pa ne celotnega območja na enkrat in vsak posamezen travnik samo enkrat na leto. Travnikov, ki so popolnoma zaraščeni z zlato rozgo in lesnimi vrstami pa naj se pokosi večkrat v letu, lahko že v jeseni 2019, predvsem pa v letu 2020 vsaj dvakrat pred cvetenjem zlate rozge.

4. VIRI

- Govedič, M., B. Trčak, B. Zakšek & R. Verovnik, 2012. Usmeritve za trajnostno rabo habitatov kvalifikacijskih vrst mravljiščarjev in habitatnih tipov Natura 2000 v Krajinskem parku Goričko. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 41 str. [Naročnik: Javni zavod Krajinski park Goričko.]
- Konvicka, M., V. Hula & Z. Fric, 2003. Habitat of pre-hibernating larvae of the endangered butterfly *Euphydryas aurinia* (Lepidoptera: Nymphalidae): what can be learned from vegetation composition and architecture? *European Journal of Entomology* 100: 313–322.
- Zakšek, B. & N. Kogovšek, 2018. Popisi za pogodbeno ali skrbniško varstvo populacij in spremljanje učinkovitosti ukrepov za travniškega postavneža (*Euphydryas aurinia*) na območju Natura 2000 Goričko v okviru projekta Gorička krajina. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 13 str., digitalne priloge. [Naročnik: Javni zavod Krajinski park Goričko, Grad].
- Zakšek, B. & N. Kogovšek, 2019. Stanje populacije travniškega postavneža (*Euphydryas aurinia*) na izbranih travnikih na območju Natura 2000 Goričko v letu 2019. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 13 str., digitalne priloge. [Naročnik: Javni zavod Krajinski park Goričko, Grad].

5. PRILOGE

Priloga 1: Lokacije gnezd gosenic

- E_aurinia_gnezda_gosenic_2019.shp